

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата психологічних наук, доцента Бабчук Олени Григоріївни
на дисертацію Дьорової Олени Миколаївни
«Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності
працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу»
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Тема дисертаційного дослідження Дьорової Олени Миколаївни є безумовно актуальною як у науковому, так і в практичному аспектах. В умовах воєнного стану, ускладнення криміногенної ситуації, підвищення рівня суспільної небезпеки та розширення спектра службових завдань працівників кримінальної поліції особливого значення набуває забезпечення їх психофізичної готовності до правомірного та ефективного застосування заходів примусу. Саме від рівня психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної підготовленості значною мірою залежить законність прийнятих рішень, безпека як самих поліцейських, так і громадян, а також ефективність виконання оперативно-службових завдань.

Актуальність роботи обумовлена й тим, що, попри значну кількість досліджень із проблем професійної підготовки працівників правоохоронних органів, питання юридико-психологічних засад різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу досі не були предметом комплексного наукового дослідження. Робота виконана відповідно до пріоритетних напрямів розвитку науки, тематичних планів МВС України та науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ, що додатково підтверджує її актуальність та практичну спрямованість.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується чітко визначеними метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження, комплексним застосуванням

взаємодоповнювальних загальнонаукових, спеціально-юридичних, психологічних та соціологічних методів дослідження, адекватних поставленим завданням.

Теоретичною основою роботи стали праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузях права, психології, педагогіки, фізичної підготовки та правоохоронної діяльності. Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, закони України, нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України, що регламентують діяльність Національної поліції та застосування заходів примусу.

Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою емпіричною базою дослідження, яку становлять результати анкетування 328 працівників кримінальної поліції Головних управлінь Національної поліції в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях. Отримані результати належним чином систематизовані, проаналізовані та інтерпретовані, а сформульовані висновки логічно впливають із проведеного теоретичного й емпіричного дослідження. Практичну цінність одержаних результатів підтверджують акти впровадження у наукову діяльність, освітній процес та практичну діяльність підрозділів Національної поліції України.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертації полягає у комплексному дослідженні юридико-психологічних засад психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу.

До найбільш вагомих результатів, що характеризуються науковою новизною, належать: уточнення етапів становлення наукових уявлень про психофізичну готовність; обґрунтування структури психофізичної готовності працівників кримінальної поліції та функціонального призначення її складових; встановлення системи чинників, що впливають на психологічну, фізичну, стрілецьку та тактико-спеціальну готовність; розроблення науково-практичних рекомендацій щодо розвитку зазначених різновидів готовності;

удосконалення змісту дефініцій «готовність», «психологічна готовність», «фізична готовність», «психофізична готовність»; подальший розвиток класифікації різновидів психофізичної готовності та шляхів удосконалення професійної підготовки працівників кримінальної поліції.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Дьорової Олени Миколаївни є самостійним, цілісним і логічно завершеним науковим дослідженням, структура якого відповідає поставленій меті, визначеним завданням, об'єкту та предмету дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що забезпечує послідовне й системне розкриття проблематики юридико-психологічних засад різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу.

У першому розділі здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних і правових засад досліджуваної проблеми, розкрито генезу наукових підходів до розуміння психофізичної готовності, уточнено зміст базових понять та охарактеризовано структурні складові психофізичної готовності працівників кримінальної поліції. Другий розділ присвячено емпіричному дослідженню психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу. У третьому розділі запропоновано науково обґрунтовані практичні рекомендації щодо розвитку та формування різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції, які мають прикладне значення для вдосконалення професійної підготовки правоохоронців.

Матеріал дисертації викладено послідовно, логічно та аргументовано. Робота характеризується належним рівнем наукової аргументації, використанням значної кількості сучасних наукових джерел, нормативно-правових актів та результатів власного емпіричного дослідження.

Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Робота

містить необхідний науково-довідковий апарат, таблиці, рисунки та додатки, що підвищують наочність і сприяють кращому сприйняттю результатів дослідження. Стиль викладу є науковим, коректним і відповідає вимогам академічного письма. Загалом зміст та оформлення дисертації справляють позитивне враження й свідчать про належний рівень наукової культури авторки.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що авторкою здійснено комплексне дослідження юридико-психологічних засад різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу, що дозволило суттєво розширити наукові уявлення про зміст, структуру та особливості формування цього феномену в сучасних умовах професійної діяльності правоохоронців.

Теоретичне значення роботи визначається уточненням понятійно-категоріального апарату дослідження, авторським трактуванням дефініції «психофізична готовність», удосконаленням змісту понять «готовність», «психологічна готовність», «фізична готовність», обґрунтуванням структури психофізичної готовності, визначенням її різновидів та системи чинників, що впливають на ефективність застосування заходів примусу працівниками кримінальної поліції. Отримані результати поглиблюють наукові знання на перетині юридичної психології, психології професійної діяльності та правоохоронної практики.

Практична значущість дослідження полягає у розробленні науково обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу. Запропоновані рекомендації можуть бути використані під час професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України, удосконалення освітніх програм закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також у практичній діяльності підрозділів кримінальної поліції. Практичну цінність

одержаних результатів підтверджують акти їх впровадження у наукову діяльність, освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ та практичну діяльність Головного управління Національної поліції в Одеській області.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладені у наукових публікаціях авторки. Результати дослідження відображено у 14 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у фахових наукових виданнях України, 4 статті – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, а 5 публікацій становлять тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Аналіз змісту опублікованих праць свідчить, що вони відображають основні етапи виконання дисертаційного дослідження, розкривають його теоретичні, методологічні та прикладні аспекти, а також містять результати дослідження генези психофізичної готовності, її різновидів, психологічної, стрілецької та тактико-спеціальної підготовки працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу. Опубліковані праці відповідають темі дисертації, не дублюють одна одну та у своїй сукупності забезпечують належний рівень апробації отриманих результатів.

Результати дисертаційного дослідження також пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах та інших наукових заходах, що сприяло їх науковому обговоренню та підтверджує достатній рівень апробації основних положень роботи. Загалом повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Висновки дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими, логічними та відповідають поставленій меті, визначеним завданням, об'єкту і предмету дослідження. Вони ґрунтуються на результатах проведеного теоретичного аналізу, комплексного емпіричного дослідження та узагальненні отриманих даних, відображаючи основні наукові результати роботи.

У висновках авторкою узагальнено результати дослідження юридико-психологічних засад різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу, уточнено зміст ключових дефініцій, визначено структурні компоненти психофізичної готовності, обґрунтовано особливості психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної готовності, а також запропоновано науково-практичні рекомендації щодо їх розвитку та формування в системі професійної підготовки працівників Національної поліції України.

Сформульовані висновки відзначаються практичною спрямованістю, мають наукову цінність і можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також у практичній діяльності підрозділів Національної поліції України. Загалом висновки дисертації є змістовними, аргументованими, відображають основні результати проведеного дослідження та підтверджують досягнення поставленої мети.

Обґрунтованість наукових положень роботи та достовірність одержаних результатів. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та достовірними. Їх достовірність забезпечується чітким визначенням методологічних засад дослідження, узгодженістю мети, завдань, об'єкта і предмета роботи, застосуванням комплексу взаємодоповнювальних загальнонаукових, спеціально-юридичних, психологічних, соціологічних та статистичних методів, адекватних поставленим завданням.

Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується належною теоретичною базою, що охоплює сучасні наукові праці з юридичної психології, психології професійної діяльності, права та правоохоронної діяльності, а також ґрунтовним аналізом чинного законодавства України та відомих нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України щодо застосування заходів примусу.

Високо оцінюючи науковий рівень проведеного дослідження, його актуальність, практичну значущість та інноваційність авторських підходів, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження, які мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи:

1. На нашу думку, доцільно було б більш ґрунтовно проаналізувати місце мотиваційного компонента у структурі психофізичної готовності, його взаємозв'язок із професійною стійкістю, процесами прийняття рішень та ефективністю виконання службових обов'язків, а також підтвердити відповідні теоретичні положення результатами емпіричного дослідження. Це сприяло б підвищенню цілісності й завершеності авторської концепції.

2. Використання авторської анкети є доречним, оскільки вона спрямована на вивчення специфічних аспектів професійної діяльності працівників кримінальної поліції. Водночас у дисертації недостатньо висвітлено процедуру її розроблення та психометричного обґрунтування. Зокрема, доцільно було б навести результати оцінки змістової та конструктивної валідності, показники надійності (внутрішньої узгодженості, стабільності результатів), а також опис процедури апробації анкети, що підвищило б довіру до отриманих емпіричних даних.

Водночас наведені зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи та не знижують її наукової цінності, теоретичної і практичної значущості.

Висновок.

Дисертаційна робота Дьорової Олени Миколаївни на тему «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку юридичної науки та вдосконалення професійної підготовки працівників Національної поліції України.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, теоретичною і практичною значущістю отриманих результатів, обґрунтованістю наукових положень і висновків, методологічним рівнем виконання, повнотою оприлюднення результатів дослідження, а також оформленням дисертація відповідає вимогам затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Дьорова Олена Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Завідувач кафедри психології та педагогіки

Одеського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент

Олена БАБЧУК